

**Een aanvullend verkennend
archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van boringen
op een terrein aan de Hogeweg 3 te
Dreumel, gemeente West Maas en Waal
(Gld)**

W.J.F. Thijs

ARC-Rapporten 2009-85

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een aanvullend verkennend archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van boringen op een terrein aan de
Hogeweg 3 te Dreumel, gemeente West Maas en Waal (Gld)

ARC-Rapporten 2009-85
ARC-Projectcode 2009/209

Tekst

W.J.F. Thijs

Afbeeldingen

W.J.F. Thijs

Redactie

A. Ufkes

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Dreumel, Hogeweg II
Projectcode	2009/209
Archisnummer	35257
Projectleider	Ir. W.J.F. Thijs
Contact	0345-620102, w.thijs@arcbv.nl
Opdrachtgever	JK Consultancy, dhr. L. Jaakke
Contact	06-51610360
Bevoegd gezag	Gemeente West-Maas en Waal, mw. H. den Boer
Contact	048-7599512

Locatiegegevens

Toponiem	Hogeweg II
Plaats	Dreumel
Gemeente	West Maas en Waal
Provincie	Gelderland
Kaartblad	39D
RD-coördinaten	N: 158.154/429.516 O: 158.175/429.515 Z: 158.177/429.457 W: 158.157/429.457
Oppervlakte	1.500 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Echteld
Geomorfologie	Rivieroeverwal
Bodem	Kalkrijke ooivaaggrond
Historische situatie	De locatie is pas na 1832 bebouwd. In het verleden is op het zuidelijk terreindeel een klein gebouw aanwezig geweest. Dit is gesloopt waaraan op een nieuwe paardenstal is gebouwd en een rijbak is aangelegd. Deze stal en rijbak zijn recentelijk gesloopt/verwijderd.
Archeologische verwachting	Hoge verwachtingswaarde op intacte archeologische resten en/of sporen Romeinse Tijd – Nieuwe Tijd.

Legenda

 Onderzoekslocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van JK Consultancy heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een aanvullend verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd op een terrein aan de Hogeweg 3 te Dreumel (afb. 1). Aanleiding vormt de nieuwbouw van twee woningen op de onderzoekslocatie. Hierbij worden mogelijk archeologische waarden bedreigd. Het terrein is momenteel in gebruik als zorginstelling met bijbehorende tuinen, paardenwei en gebouwen. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het veldwerk is uitgevoerd op 19 mei 2009 door ir. W.J.F. Thijs. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

Het terrein aan de Hogeweg 3 is in augustus 2008 onderzocht middels een verkennend booronderzoek (Thijs 2008). Ook is toen een bureaustudie uitgevoerd voor de locatie. Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie zijn de volgende conclusies en aanbevelingen opgesteld:

De onderzoekslocatie ligt op de meandergordel van de Waal. Deze meandergordel is actief geweest van 1625 BP tot heden. De meandergordel heeft, gezien de geringe ouderdom, volgens de IKAW een lage archeologische trefkans. Op de cultuurhistorische kaart van Gelderland (CHS) heeft de gehele locatie echter een hoge trefkans. Uit de CHS blijkt verder dat een deel van de structuren in de omgeving van de onderzoekslocatie waarschijnlijk dateert van voor het jaar 1000. Het dorp Dreumel is waarschijnlijk bewoond geweest vanaf de Vroege Middeleeuwen. De onderzoekslocatie ligt langs de Hogeweg, een oude bewoningsas van het dorp Dreumel. Gezien de waarnemingen in de omgeving kunnen vondsten worden verwacht uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Ten noorden van de onderzoekslocatie is een waarneming bekend uit de Romeinse Tijd. Deze waarneming is waarschijnlijk te relateren aan de oudere stroomgordel van Dreumel en wordt daarom niet relevant geacht voor de onderzoekslocatie.

Op de locatie zijn in het verkennend booronderzoek oeversedimenten van de meandergordel van de Waal aangetroffen. De oeversedimenten van de Waal hebben een hoge verwachtingswaarde op archeologische resten uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Door de ouderdom van het dorp Dreumel en de ligging langs een oude bewoningsas kunnen mogelijk ook sporen worden verwacht uit de Vroege Middeleeuwen. Het bodemprofiel is op de gehele locatie verstoord tot een diepte van minimaal 0,4 m –mv. Ter plaatse van de nieuwbouw is de bodem verstoord tot een diepte van 0,5 – 0,7 m –mv. Intacte archeologische sporen worden op oeverwallen verwacht direct onder de bouwvoor (ca. 0,4 m –mv). Door de oppervlakkige vergraving zijn slechts de ondiepe sporen vergraven, maar blijft de kans op diepere intacte archeologische sporen bestaan. Dit, in combinatie met de ligging langs een oude bewoningsas, maakt dat een vervolgonderzoek op de onderzoekslocatie noodzakelijk is.

Op basis van de resultaten van het bureau- en inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd om ter plaatse van de nieuw te bouwen woningen een vervolgonderzoek uit te voeren. Dit onderzoek kan het beste worden uitgevoerd middels een proefsleuvenonderzoek. Deze aanbeveling is goedgekeurd door het bevoegd gezag de gemeente West Maas en Waal.

1.3 Doel van het aanvullend inventariserend veldonderzoek

Tijdens het verwijderen van de paardenbak en de bijbehorende opstallen is de bodem eveneens vergraven. De uitvoerder van deze werkzaamheden was niet op de hoogte van het aanbevolen proefsleuvenonderzoek is bij de werkzaamheden de bodem vergraven geraakt. Het verkennend booronderzoek heeft als doel de diepte van deze vergravingen vast te stellen om een uitspraak te kunnen doen of er nog een kans bestaat op het aantreffen van intacte archeologische resten en/of sporen. Hiernaast is een oppervlaktekartering uitgevoerd om een indruk te krijgen of er eventueel een vindplaats aanwezig is op het vergraven deel.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot 120 cm –mv. Deze boringen zijn, rekening houdend met de aanwezige bebouwing en verharding, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). Op de onderzoekslocatie is op het vergraven deel zonder vegetatie een oppervlaktekartering uitgevoerd. Het uiterst westelijk deel van de onderzoekslocatie is hierbij niet onderzocht omdat zich hier een weg bevindt.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

2.1 Resultaten booronderzoek

Op de onderzoekslocatie zijn zes boringen geplaatst. De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. De bodemopbouw bestaat uit een zogenaamde *fining-upwards-sequentie*. Hierbij wordt het fijnste materiaal aangetroffen aan de top van het profiel. In de diepte wordt dit materiaal steeds zandiger (van klei naar klei met zandlagen naar zand met kleilagen) en gaat uiteindelijk over in zwak siltig (bedding)zand.

De top van het bodemprofiel is in alle boringen vergraven. De diepte van de vergravingen is weergegeven in afb. 2 en ligt op het gehele perceel, behalve boring 3, rond 1,0 m –mv. In boring 3 is de bodemopbouw dieper vergraven, mogelijk door de aanwezigheid van bebouwing in het verleden. Onder de vergraven laag is veelal sprake van een sedimentaire gelaagdheid van oeversedimenten. In boring 2 en 3 is nog een restant van de verbruinde laag, die typisch is voor ooivaaggronden. In de overige boringen is deze volledig vergraven geraakt.

2.2 Resultaten oppervlaktekartering

De onderzoekslocatie is onderverdeeld in zes vakken rondom de verschillende boringen. Deze vakken zijn systematisch afgelopen waarbij alle archeologische indicatoren van het maaiveld zijn verzameld. Het aangetroffen materiaal is bekeken en gedetermineerd door mw. drs. A. Ufkes en mw. drs. K.L.B. Bosma. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de aangetroffen archeologische resten.

Het meeste materiaal is aangetroffen in de vakken rond boring 1 en 6 en laat een afnemende gradiënt zien in zuidelijk richting. In de vakken rond boring 2 en 5 is een kleine hoeveelheid archeologisch materiaal aangetroffen. In de vakken rond boring 3 en 4 zijn buiten veel recent bouwpuin, afkomstig van de sloop van de gebouwen, geen archeologische indicatoren waargenomen.

Op basis van het aangetroffen materiaal mag worden geconcludeerd dat op het noordelijk terreindeel sprake is van een archeologische vindplaats. De vindplaats is op basis van het aangetroffen materiaal gedateerd op de periode Late Middeleeuwen en Vroege Nieuwe Tijd. De vindplaats zal door de vergraving waarschijnlijk reeds deels zijn aangetast. Uit eerdere opgravingen blijkt echter dat met name middeleeuwse sporen dieper aanwezig kunnen zijn dan 1,0 m –mv (zie bijvoorbeeld Hielkema et al. 2007). Er valt daarom zeker niet uit te sluiten dat er op de onderzoekslocatie nog diepere sporen en structuren aanwezig zijn.

vnr	boring	inhoud	N	determinatie	datering
1	1	aardewerk	5	roodbakkend	LME B
1	1	aardewerk	3	grijsbakkend	LME B
1	1	aardewerk	2	roodbakkend	indet
1	1	aardewerk	3	steengoed	LME B / NT A
1	1	vuursteen	1	onbewerkt	indet
1	1	pijpaarde	1	fragment ketel kleipijp	NT
2	2	aardewerk	1	roodbakkend	LME B
2	2	aardewerk	2	pingsdorf	LME A
3	6	aardewerk	3	elmpter waar	13e eeuw
3	6	aardewerk	2	steengoed	NT
3	6	aardewerk	1	maaslands	LME A
3	6	aardewerk	2	pingsdorf	LME A
3	6	aardewerk	1	roodbakkend	LME B
4	5	aardewerk	1	steengoed	NT A
4	5	aardewerk	1	siegburg	LME B / NT A
4	5	aardewerk	1	roodbakkend	LME B
4	5	aardewerk	1	roodbakkend	indet

LM A	Late Middeleeuwen A	1050–1250 n. Chr.
LM B	Late Middeleeuwen A	1250–1500 n. Chr.
NT A	Nieuwe Tijd A	1500–1650 n. Chr.

Tabel 1. Overzicht van het aan het maaiveld aangetroffen vonstmateriaal.

3 Samenvatting en conclusie

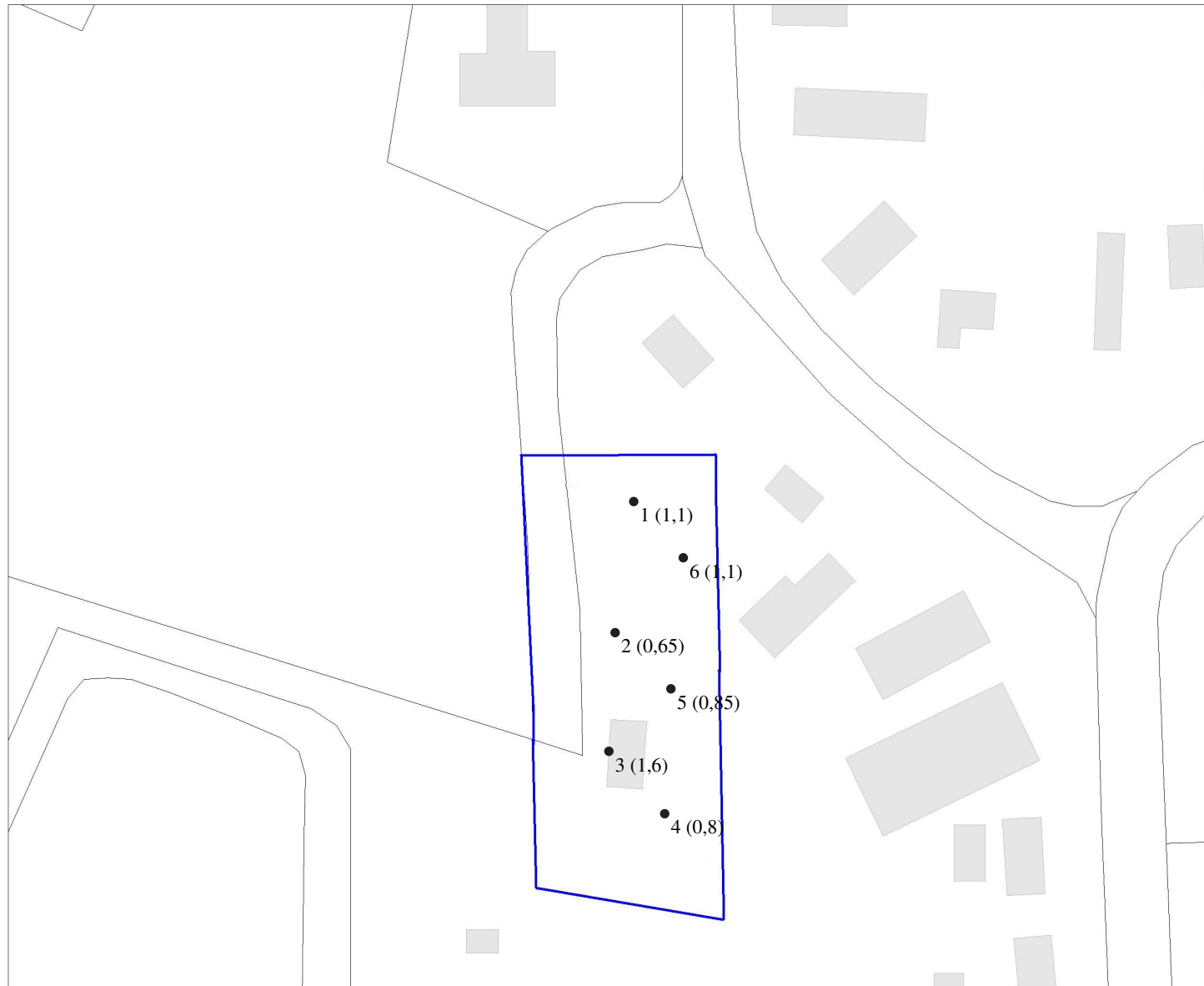
In augustus 2008 is vastgesteld dat op de onderzoekslocatie een proefsleuvenonderzoek moet worden uitgevoerd om de resultaten van het verkennend onderzoek uit augustus 2008 aan te vullen. Door een miscommunicatie is de onderzoekslocatie tijdens de sloop van de paardenbak en opstallen in begin 2009 echter vergraven geraakt tot een diepte tussen 0,65–1,6 m –mv. Op de locatie is een oppervlaktekartering uitgevoerd waarbij een grote hoeveelheid archeologisch materiaal is aangetroffen op het noordelijk terreindeel. Waarschijnlijk is hier sprake van een archeologische vindplaats uit de periode Late Middeleeuwen–Nieuwe Tijd. Deze vindplaats is waarschijnlijk aangetast door de recente graafwerkzaamheden. Het is echter zeker niet uit te sluiten dat er onder het vergravingsniveau nog diepere sporen en/of structuren aanwezig zijn. Het advies om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren op de onderzoekslocatie blijft daarom onzes inziens van kracht.

4 Aanbeveling

Wij adviseren om alsnog het proefsleuvenonderzoek uit te voeren op de onderzoekslocatie. Voor het proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk, dat vóór aanvang van de werkzaamheden moet worden goedgekeurd door het bevoegd gezag, de gemeente West Maas en Waal. Het onderzoek heeft tot doel om de aard en omvang van de vindplaats vast te stellen, alsook de mate van verstoring hiervan. Bij het proefsleuvenonderzoek moet de nadruk worden gelegd op het noordelijk terreindeel omdat hier het meeste archeologische materiaal op het maaiveld is aangetroffen.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Hielkema, J.B., A. Ufkes & M.J.M. de Wit, 2007. *De middeleeuwse hof Calthorne teruggevonden. Een archeologische opgraving op de Kalterbroeken te Diever, gemeente Westerveld (Dr.)*. Groningen (ARC-Publicaties 120).
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Thijs, W.J.F., 2008. *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op het terrein aan de Hogeweg 3 te Dreumel, gemeente West Maas en Waal (Gld.)*. Geldemalsen (ARC-Rapporten 2008-136).

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- Onderzoeklocatie
- 1 Boring

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart, het getal tussen haakjes achter het boornummer geeft de vergravingsdiepte in meter beneden maaiveld weer. De locatie is blauw omlijnd. Door: W.J.F. Thijs.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	50 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s3	sterk siltig
K	klei	s4	uiterst siltig
Z	zand	z1	zwak zandig
		z3	sterk zandig
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
s1	zwak siltig		

boring 1 RD-X: 158.167. RD-Y: 429.509. Maaiveld: 5,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
85 Kz1	donker grijs	scherp	Vlekken: sterk gevlekt, licht bruin. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
120 Zs3	grijs	beëindigd	Vlekken: sterk gevlekt, oranje. Nieuwvormingen: roestvlekken, weinig.

boring 2 RD-X: 158.164. RD-Y: 429.488. Maaiveld: 5,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
65 Kz3	grijsbruin	scherp	Vlekken: matig gevlekt, grijs. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
90 Kz3	bruingrijs	geleidelijk	Sublagen: zandlagen.
100 Zs1	bruingrijs	scherp	Sublagen: kleilagen.
120 Zs1	grijs	beëindigd	Sublagen: kleilagen.

boring 3 RD-X: 158.163. RD-Y: 429.469. Maaiveld: 5,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
110 Kz3	bruin	scherp	Vlekken: sterk gevlekt, grijs. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
160 Zs4	grijs	scherp	Vlekken: matig gevlekt, bruin. Sublagen: kleilagen. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
180 Zs1	grijs	beëindigd	Sublagen: kleilagen.

boring 4 RD-X: 158.172. RD-Y: 429.459. Maaiveld: 5,20. Boormethode: edelmanboring.

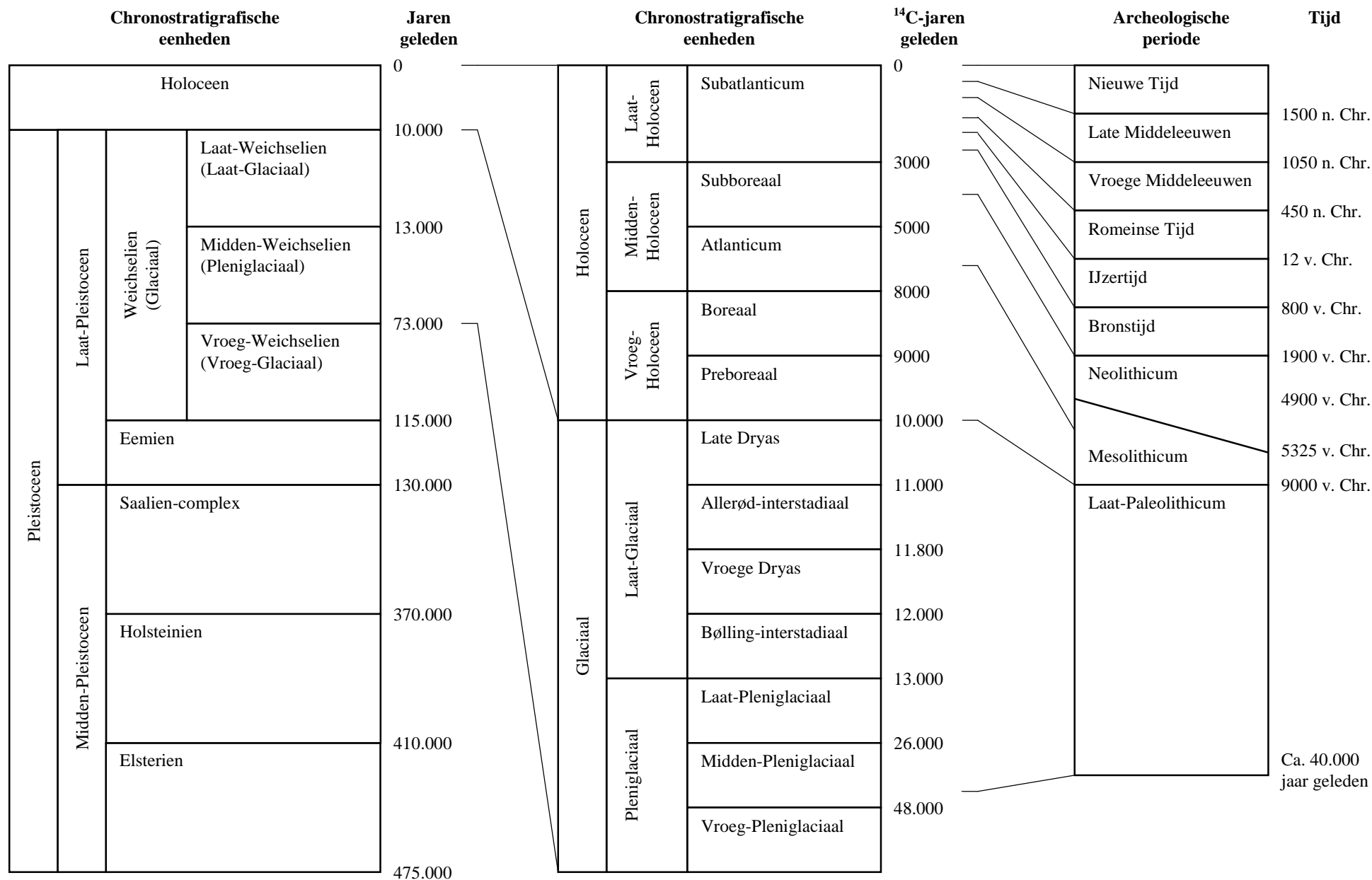
diepte lithologie	kleur	grens	
80 Kz3	donker bruin	scherp	Vlekken: sterk gevlekt, bruin. Archeologische indicatoren: puin. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
100 Kz3	grijsbruin	geleidelijk	
160 Kz3	grijs	geleidelijk	Vlekken: matig gevlekt, oranje. Sublagen: zandlagen.

boring 5 RD-X: 158.173. RD-Y: 429.479. Maaiveld: 5,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
85 Kz3	bruingrijs	scherp	Vlekken: sterk gevlekt, donker bruin. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
120 Kz3	grijs	geleidelijk	Vlekken: licht gevlekt, oranje. Laagtrends: naar boven toe fijner.
160 Kz3	grijs	beëindigd	Vlekken: matig gevlekt, oranje. Sublagen: zandlagen.

boring 6 *RD-X: 158.175. RD-Y: 429.500. Maaiveld: 5,20. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
110 Kz3	donker grijsbruin	scherp	<i>Vlekken: sterk gevlekt, grijs. Bodemkundige interpretaties: vergraven.</i>
160 Kz3	grijs	beëindigd	<i>Vlekken: licht gevlekt, oranje. Sublagen: zandlagen.</i>

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.